

Rakvere Pika tänava ja seda ümbritseva linnaruumi arhitektuurivõistluse võistlustöö

08.06.2015

Seletuskiri

Targal tänavaruumil ei ole ülearuseid elemente. Targal tänaval on olemas kõik, mis on vajalik selleks, et elu tänavaruumis oleks meeldiv, mugav ja ohutu, igaühe jaoks ja iga ilmaga.

MUGAVUS

Tänav on vajalik selleks, et iga liikumisvahendiga saaks igaüks iga ilmaga liikuda igas suunas kogu tänavaruumi piires ja sealt edasi ristuvatesse avalikesse ruumidesse, igasse majasse ja hoovi. Tark tänav sobib hästi selleks, et tänavaruumis peatuda, kohtuda, teiste tegevusi vaadata või ise midagi teha. Tark tänav pakub selleks vajalikke linnaruumielemente.

OHUTUS

Targal tänaval on võimalik liikuda autoga mõlemas suunas ja peatuda soovitud kohas, kuid samal ajal peab jalgsi ja ratastel liikumisvahenditel pääsema otse igast kohast kõigis suundades, ka diagonaalis üle tee. Liiklusohutlike olukordade tõenäosus peab samas olema minimaalne ning tänaval peab olema turvaline isegi väikestel lastel. Selleks tuleb leida füüsilise ruumi lahendused, mis hoiavad sõidukite kiiruse madalal (20-30 km/h piires) ning mõjuvad eelkõige autojuhile selliselt, et ta on sunnitud tunnetama oma õigusi ja piire.

ILU

Rakvere Pika tänava äärde on pika ajaloo jooksul kujunenud hoonefronidid, mis sisaldavad rohkelt erinevaid detailirikkaid fassaade. Tänavafont kokku moodustab mitmekesise tausta kogu tänavale ning see loob kordumatu ja kauni ruumimulje. Ajalugu jätkub ka tulevikus ning kindlasti lisandub tänava äärde ja hoovidesse XXI sajandi maju, mis annavad sellele tänavaruumile juurde tänapäevase kihistuse. Seega ei vaja Pikk tänav uusi elemente otseselt tänavaruumi kaunistamiseks ega selle olulisuse esiletõstmiseks. Tark on luua ilu üksnes nende elementide kaudu, mis on nagoonii vajalikud.

1. Ühenduslülid tähtsate avalike ruumidega

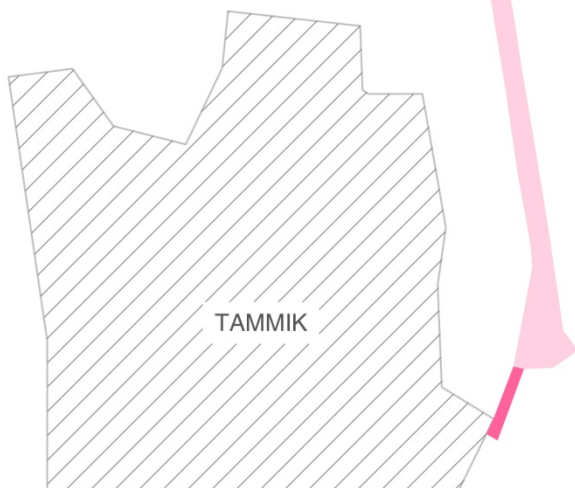
Tark tänav ei alga ega lõpe, vaid viib edasi.

Et Pikk tänav moodustaks loomuliku osa Rakvere avalikust esindusruumist, on mõistlik tänava-arenduse maa-ala pikendada. Selleks tuleb targaks muuta ka lühike jupp Tallinna tänavat ning lühike jupp Tammiku tänavat.

Tallinna tänaval säilib paratamatult kõrge liikluskoormus. Samas suudab Pikk tänav mõjuda esindustänavana üksnes siis, kui ta annab endast targasti märku nii Tallinna tänaval sõitvatele autodele kui ka vastaspoole kõnniteel liikujatele. Tänaväüetus peab selles kohas olema väga mugav. Pika tänava otsast kuni Rahvaaija ja Rakvere teatrini peavad kõnniteed muutuma praegusest märgatavalt laiemaks, et tekiks inimeste hulgaga proportsionaalne meeldiv ühendustee. Ühtlasi peab nõlvalt alla sõitvaid autosid sõidutee kitsenduse abil sundima antud lõigus kiirust vähendama.

Tammiku tänava lõik, mis ühendab Pika tänava Tammiku pargiga on praegugi rahulik kitsas tänav. Selle saab kergesti ümber korraldada jalakäijaid eelistavaks tänavalõiguks, mille ruum sulandub Pika tänavaga.

Sellised ühenduslülid seovad avalikud ruumid omavahel kokku ning tõstavad oluliselt Pika tänava aktiivsust, kvaliteeti ja tarkust.

2. Tänavaruumi kolm tüüpi

Rakvere Pikk tänav koosneb kolmest erineva karakteriga lõigust. Selle eristuse järgi on tark kavandada ka tänavaruumi lahendused.

TÜÜP 1: Lai tänavaruum, mille ääres on põhiliselt avalikud funktsioonid.

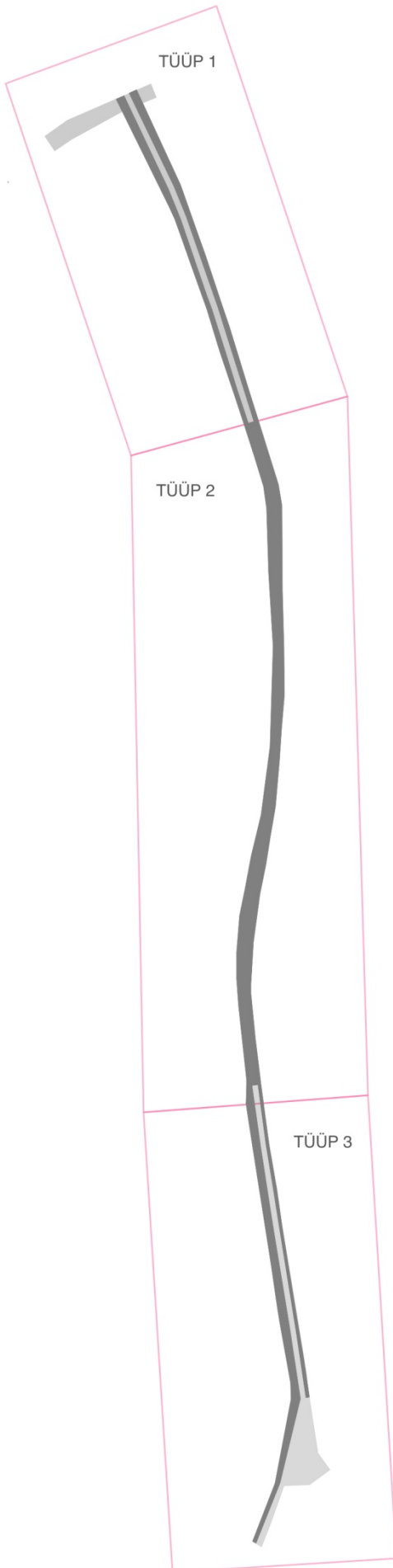
TÜÜP 2: Kitsas tänavaruum, mille ääres leidub mõõdukalt avalikke funktsioone.

TÜÜP 3: Lai tänavaruum, mille ääres on valdavalt eluruumid.

Kogu tänava pikkuses on mõistlik seada eesmärgiks, et jalakäija või kergliikleja on alati kuningas kogu tänava laiuses. Samas laseb tark tänav autodel liikuda mõlemas suunas ja peatuda igas kohas. Need põhimõtted ei tähenda, et rõhutatult autovaba ruum poleks vajalik. Et hoolimatud autojuhid ei satuks parkima sobimatutesse kohtadesse ega tunnetaks tänavat laiana ehk kihutamiseks sobilikuna, tuleb autodele mõeldud ruumi piir piisavalt targasti tähistada (vt p.4, tark ääris). Tulenevalt sõidukite mõõtudest ja valdavalt ühtlasest liikluskoormusest on sõidukitele lubatud ruumi mõistlik laius ühtlane kogu tänava pikkuses, sellest ülejääv autovaba ruum aga muutuva laiussega.

Tänavaruumi tüübid 1 ja 3 on piisavalt laiad, et võimaldada tänava äärealal piisavalt lai autovaba ruum. Tüüp 2 seda ei võimalda. Sellest tulenevalt on tark valida Tüüp 2 sõidutee katendiks pigem kõnniteedele omane katend, et võimendada selles tänavalõigus jalakäija suuremaid õigusi ning vältida liigkitsa kõnnitee ruumimuljet. Tüüp 3 on mõistlik eristada tüübist 1 selle poolest, et sealne katend on lihtsam, odavam ja tavalisele elutänavale omasem, võrreldes Tüübile 1 vajaliku esindusliku katendiga. Samuti on mõistlik kavandada Tüüp 3 tänavalõigu ühes küljes laiem autovaba ruum elutänav ühisruumiks ja lastele turvalisemaks mängimiseks, jättes teise külje pigem tavalise kõnnitee sarnaseks. Tüüp 1 esindustänav küljed on selles mõttes võrdsed.

Tänavatüübid 1-3 saavad aluseks katendite täpse valiku, targa posti (vt p.5) kõrguste ja nende detailsete lahenduste erinevuste ruumilisele jaotusele.

3. Tänavaruumiga seotud platsid

Targas tänavaruumis leidub erilisi kohti. Selliste kohtade loomiseks on mõistlik ära kasutada kõik eripärad olemasolevas ruumis. Mõneti juhusliku kokkulangevuse tõttu asuvad sellised kohad peamiselt tänavatüüpide (vt p.2) piiril, andes lisavõimaluse platside kaudu neid selgemalt tähistada.

Platsidele on mõistlik koondada suurem osa avalikest istumiskohtadest, mis aitavad inimesi ja aktiivsust kontsentreerida just nendesse kohtadesse. Samuti väärib iga plats juurde mõnd sümboolselt tugevat vertikaal-elementi, skulptuuri, purskkaevu vms.

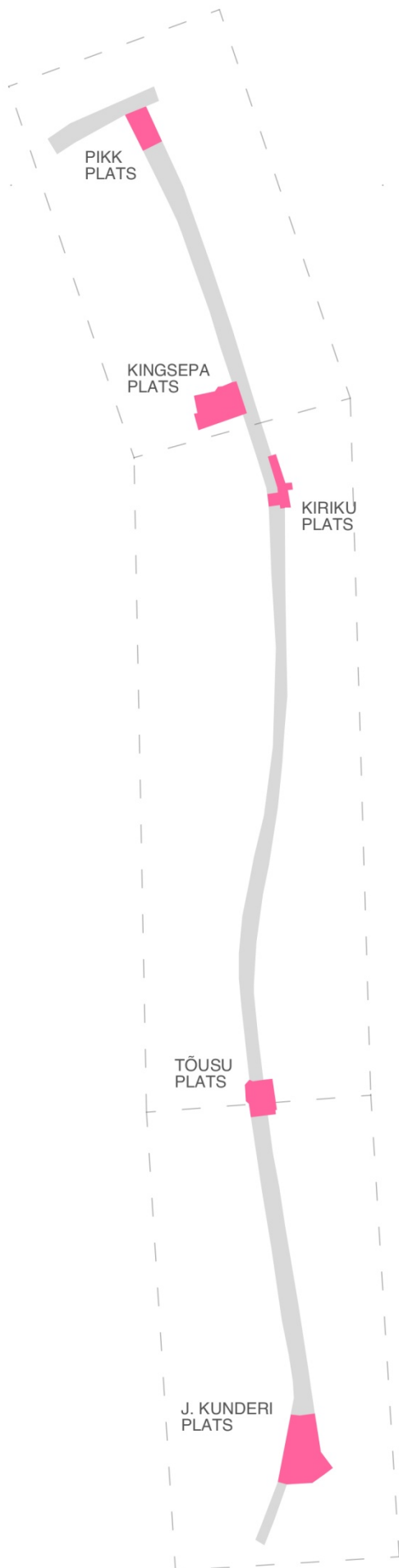
Pika platsi tegelikku pikkust võib erineval viisil mõtestada. Kui vaadata piki tänavasihti Tallinna tänava poole, siis kuski lõpuosas hakkab juba praegu tunduma, et viibitakse platsil mitte tänaval. Seda tunnet saab katendi ja linnaruumi elementide abil veelgi võimendada. Tänavaga algust sobib vertikaalelemendina tähistama nõ Pikk skulptuur.

Kingsepa plats sobib hästi suuremate ürituste korraldamiseks ja mõningaseks eraldumiseks tänavast. Samas säilib hea kontakt nii Pika kui Parkali tänavaga (Rakvere peamiste avalike ruumide ühendussuhtidega). Suur osa platsist on tark jätta tasaseks väljaks, mida rikastavad kõrgemad elemendid ja terrassid äärealal. Ühtlasi on tark kasutada ruumilist paratamatust, et sellesse kohta koguneb kolmest suunast valguv sademevesi ning platsil asub kaev. Vett saab suunata täpselt Pika ja Parkali tänava nurgale, kuhu saab rajada vee-elemente targalt kasutava ja mõlemaid tänavaruume pingestava, võibolla ka mõnd vertikaalset elementi sisaldava dominandi.

Kiriku plats. Kirikus toimub aegajalt midagi sellist, et rahva hulk kiriku ees täidab tänavaruumi kogu laiuses, moodustades mõtteliselt platsi. Kiriku kõrval on kena vaatega haljastatud ja piiritletud nõlv, mille ääres tekib justkui kirikuplatši täiustav terrass. Platsi aktsendi moodustab kirikutorn ehk see ei vaja juurde ühtki vertikaalset elementi.

Tõusu platsi toob esile hoone tagasiaste, pääs vallimäele ja tänavatüübi muutus. Plats ise alles otsib oma karakterit. Selle lahendus võib jääda esialgu tagasihoidlikuks.

Kunderi plats on juba praeguses linnaruumis selgelt eristuv ruum. Ühtlasi on see ainus koht Pikal tänaval, kus eksisteerib olemasolev skulptuur. Platsi ruum on mõistlik jätta tänasega sarnaseks. See on õdus inim-mõõtmeline koht, mida ääristavale kaldpinnale võib lisada astmeid istumiseks.

4. Tark ääris

Tavalisel tänaval piiritleb sõiduteed äärekivi, mis loob teisel pool turvalise tunde. Äärekivi funktsiooniks on ka sademevee juhtimine. Tavaline äärekivi on küllaltki tark, kuid sellel on mitmeid olulisi puudusi. Eriti lapsekäru, jalgratta või ratastoolis liikuja jaoks tekib sellel joonel tõe avaliku ruumi ladusale kasutamisele. Tark ääris säilitab klassikalise äärekivi väärtused, kuid muudab selle veelgi targemaks.

- Tark ääris on sedavõrd lauge, et mugavalt üle sõita, kuid sedavõrd järsk, et on tunda kerget jõnksu ja kõrguste erinevust.
- Targa äärise siseserv jätab sõidutee sedavõrd kitsaks, et autodel ei teki kihutamisruumi. Äärise välisserv teeb autode ruumi sedavõrd laiaks, et tänaval saab peatuda ja parkida liiklemist takistamata.
- Targa äärise mõlemad servad annavad enda olemasolust jõuliselt märku, raputuse või silmapaistvuse abil. Äärise siseserva lisatakse konarlik kiviriba, millega antakse sõitjale mõista, kus lõpeb sõidutee piir. Äärise välisserva lisatakse kontrastne metallpunktide rida, millega antakse parkijale mõista, millisest joonest kaugemal algab autovaba ruum, kuhu parkiv auto ei tohi ulatuda.
- Tark ääris juhib mõlemalt poolt valguvat sademevett selliselt, et voolav vesi suudab mõnes kohas ruumimuljet rikastada.

Talvisel ajal võib targa äärise alale tekkida lumevall, mis sellel kohal segab tänavaruumi toimivust minimaalselt ning võimaldab mugavat lumekoristust.

Sõidutee serva tähistamine on targa tänava võtmeküsimus. Tarkade äärise vaheline kaugus on kogu tänava pikkuses läbivalt sätitud täpselt selliseks, et nende vahele moodustuva sõidutee laius täidab kõiki olulisi eesmärke.

- Siseservade vahekaugus (puhta sõiduosa laius 4,44 m) on sedavõrd kitsas, et autojuhil ei teki kiiruse tõstmiseks mugavustunnet, võimaldades samas sõidukitel teineteisest ettevaatlikult mööduda.
- Välisservade vahekaugus (parkimisruumi laius 5,94 m) on niipalju lai, et parkiv auto ei takista aeglast liiklust, kuid nii kitsas, et ülearust ruumi ei teki.

Selline lahendus võimaldab tänavaruumil paindlikult toimida igas olukorras.

5. Targad postid

Tänavavalgustite postid on tavapärased tänavaruumi elemendid. Kuna valgustust ei ole mõtet teisiti kavandada ja postid tulevad tänavale nagunii, on tark nendele lisada võimalikult palju muid vajalikke funktsioone.

Posti osad

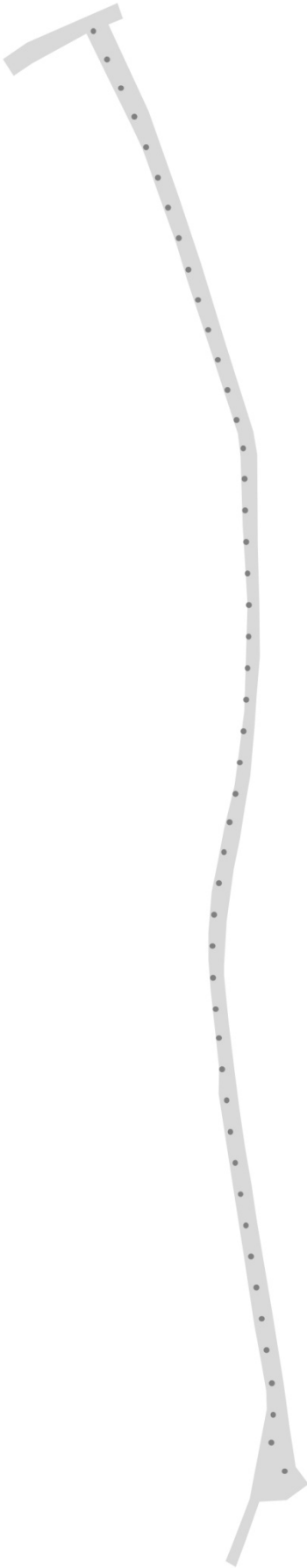
Targa posti funktsioonide targaks mõtestamiseks tasub jälgida, milleks inimesed valgustusposte või muid tänaval leiduvaid elemente tavaliselt kasutavad. Näiteks poste ja piirdeid kasutatakse jalgratta lukustamiseks või koera paigalhoidmiseks, milleks post sobib ilma lisandusteta. Tihti otsitakse käe kõrgusel asuvaid horisontaalseid tasapindu kõikvõimalikeks igapäeva-elus ettetulevateks lühiajalisteks otstarveteks (märkme tegemine, joogitopi hoidmine, arvuti toetamine, asja otsimine kotist jms). Vertikaalseid pindu kasutatakse põhiliselt visuaalse info edasiandmiseks. Võistlustöö lahendus lisab postile nendeks võimalusteks ühe horisontaalse ja ühe vertikaalse tasapinna.

Lisafunktsioonid

Täpsemal disainimisel tasub vajadusel lisada veelgi terviklahendusega seonduvaid elemente, mis on tänavaruumi kasutajale aegajalt vajalikud või olulised tänavaruumi elavdamisel ja korrashoiul. Näiteks miks mitte disainida posti sisse väikest tuhatoosi, kui tagatakse selle regulaarne tühjendamine. Kuna valgustuspost on ühendatud elektriga, saab kergelt lisada elektrit kasutavaid, visuaalselt silmatorkamatuid funktsioone, nagu näiteks avalik pistikupesa ja USB-pesa, valjuhääldi, kaamera jms.

Postiosade mõõdud

Post mõjub miljööliselt hästi, kui selle kõrgus ei ületa oluliselt hoonete räästaste kõrgust. Samas peab valgusti andma võimalikult laia valgustatuse. Seepärast võib valgusti kõrgus tänava erinevates lõikudes veidi varieeruda, kuid peaks jääma vahemikku 4-6 meetrit ning olema lõiguti ühtne. Vertikaalse tasapinna kõrguseks on valitud silmaga kergelt nähtav, kuid samas käega raskelt kättesaadav vahemik 2,0-2,8 meetrit, mis on tavaline kõrgus reklaamidele ja siltidele. Horisontaalse tasapinna kõrguseks on valitud 0,9 meetrit, mis on tavapärase kõõgitasapinna kõrgus. Laius võib jääda 25 cm kanti, et mitte liikumisruumi ülemäära ahendada.

6. Targad ristumised

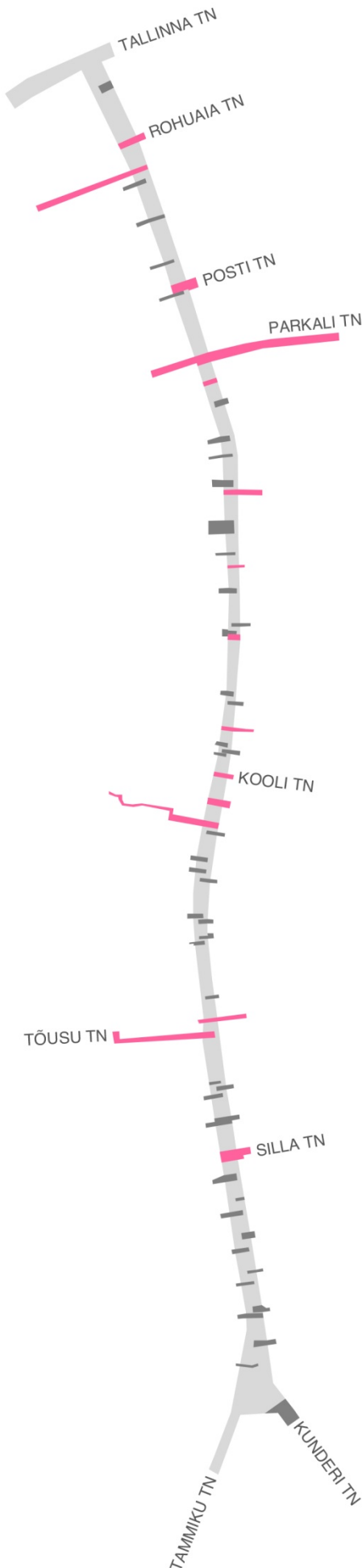
Tark tänav suhtleb ümbrusega.

Kõik ristuvad tänavad ja muud avalikud pääsud sirutavad end eristuva katendi abil üle Pika tänava ruumi, andes sellega jõuliselt mõista, et sealt saab edasi liikuda.

Lisaks avalikele teedele suhtleb tänav ka suure hulga hoovidega, millega ühendav ja üldjuhul väravani ulatuv katend on mõeldud avalikest teedest tagasihoidlikumana, kuid tänavaruumis alati selgelt tuntavana.

Ristuvaid ühendusi tähistava katendi laiendamisel üle tänava on mitu olulist mõtet:

- Pikisuunaga ristuvad jooned ja nendel joontel muutuvad katendid mõjuvad autojuhtidele psühholoogiliselt, rõhutades madala kiiruse hoidmise vajadust ning tõstes tänava turvalisust.
- Tänavaruumis liikujale annab katendi muutus mõista, et nurga tagant võib ootamatult keegi tulla. See tõstab liikuja tähelepanu ning võib aidata ära hoida kokkupõrke.
- Igas hoovis võib aja jooksul midagi muutuda või toimuda. Mõnesse hoovi ehitatakse avalik hoone, avatakse kohvik vms. Mõnikord tehakse hoovist üheks päevaks avatud hoov. Katend annab vihjeid selle kohta, kuhu saab minna.
- Tänavate ja hoovipääsude varieeruv tihedus, rütm ja laius loovad tervikuna katendisse struktuuri, mis sobib kogu tänavaruumi eripära läbivalt rõhutavaks peamiseks (kujundus)elemendiks.

7. Muud vajalikud tänavaruumi elemendid

Tark tänav vajab lisaks püsielementidele ka selliseid elemente, mille hulk ja asukoht võib aja jooksul muutuda.

Välikohvikud moodustavad olulise osa traditsioonilisest aktiivsest avalikust ruumist. Nende hulk ja asukoht sõltub aga ettevõtjatest ja majade omanikest. Tark tänav võimaldab välikohviku loomist mistahes maja ette. Kohviku laudad, toolid ja varikatused toetatakse tänavakatendile. Selleks ei ole vaja täiendavaid elemente.

Istumiskohti on tänavaruumi elavuse tõstmiseks vaja rohkesti, kuid samas peab silmas pidama, et elamute kõrval ei ole liigne elavus soositud. Teiseks väheneb vajadus avalike istumiskohtade järele nendes kohtades, kus leidub välikohvikuid. Kolmandaks jäävad statsionaarsed pingid talveperioodil jalgu lumekoristusele. Seepärast on mõistlik suurem osa istumisest kavandada väljakutele ning tänavaruumi jaoks näha ette lihtne pikk pingielement, mille asukohti täpsustatakse vastavalt oludele.

Kõrghaljastust ei ole Pikale tänavale põhjust lisada, sest hoovidest väljaulatuvad või eemalt paistvad puud ning põõsad loovad piisavalt roheline fooni kogu tänavale. Samuti ei leidu uushaljastusele enamasti piisavalt vaba kasvupinda. Juhul kui mõnel kohal tulevikus tundub, et see näib liiga kivine, saab ruumimuljet edukalt pehmenendada konteinerhaljastusega.

Jalgrattahoidjad, prügikastid jm vajalikud väikeelemendid paigutatakse vajalikesse asukohtadesse, maapinnale fassaadide lähedale või kinnitatakse hoonete soklite külge. Selle juures järgitakse põhimõtet, et need ei tohi segada tänavaruumi keskosa paindlikku kasutamist ega hooldust.

Olemasolev tänavaruumi serv sisaldab rohkelt väikeelemente (trepid, piirded, väravad, ukсед, sokliservad, keldriaknad, tehnorajatised jm), mida võib jooksvalt lisanduda ka tulevikus. Tervikliku tänavakatendi sidumine kõigi pisidetalliseaga ei ole lihtne. Seepärast on tark kavandada tänavaservale kitsas munakiviriba, mis piiritleb sirgeservalist põhikatendit, katkedes uste ja väravate kohal, et mugavat liikumist mitte takistada. Selline serv lisab paindlikkust, mis on targa tänavaga üks põhiomadusi.